

Sygn. akt II CNP 4/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner (sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 27 maja 2015 r.

skargi A. U.

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku

Sądu Okręgowego w P. z dnia 14 stycznia 2014 r. wydanego w sprawie z

powództwa "T." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P.

przeciwko A. U.

o zapłatę,

**oddala skargę, odstępując od zasądzenia na rzecz powoda
kosztów postępowania wywołanego skargą.**

UZASADNIENIE

Spółka z o.o. „T.” w P. żądała zasądzenia od pozwanej A. U. kwoty 30 000 złotych z ustawowymi odsetkami od 20 lutego 2010 r., uzasadniając powództwo zawarciem z pozwaną umowy franczyzowej i naruszeniem jej głównych warunków, co spowodowało wypowiedzenie tej umowy w trybie natychmiastowym i obciążenie pozwanej karami umownymi w wysokości żądanej pozwem. W toku postępowania powódka ograniczyła pozew w zakresie odsetek, co spowodowało częściowe umorzenie postępowania w tym zakresie oraz w pozostałym zakresie oddalenie powództwa wyrokiem Sądu Rejonowego w P. z dnia 7 sierpnia 2013 r. Oddalenie powództwa nastąpiło ze względu na przedawnienie roszczeń o zapłatę kar umownych, którego termin wynosił trzy lata a pozew został wniesiony dnia 26 lutego 2013 r., czyli już po upływie tego terminu; wniesienie pozwu w takiej sytuacji nie mogło doprowadzić do przerwania biegu przedawnienia.

W wyniku apelacji powódki Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 14 stycznia 2014 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i zasądził żądaną kwotę wraz z ustawowymi odsetkami od 1 kwietnia 2010 r. i kosztami postępowania. Zmianę wyroku Sąd Okręgowy uzasadnił zakwestionowaniem stanowiska, że bieg terminu przedawnienia rozpoczął się jeszcze przed 30 września 2009 r. Sąd powołał odpowiednie postanowienia umowy franczyzowej uznając, że dopiero złożenie oświadczenia przez franczyzodawcę o rozwiązaniu umowy skutkowało powstaniem roszczenia o zapłatę kary umownej, a nie jego wymagalnością. Mając na uwadze art. 455 k.c. bieg terminu przedawnienia roszczenia powódki nie mógł się więc rozpocząć przed złożeniem pozwanej oświadczenia o rozwiązaniu umowy franczyzowej, a oświadczenie to zostało zawarte w piśmie z dnia 19 lutego 2010 r., tego dnia wysłanym pocztą. Dodając do tego 14 dni wyznaczone pozwanej na spełnienie świadczenia, bieg terminu przedawnienia zacząłby się najwcześniej 5 marca 2010 r., a zakończył 5 marca 2013 r. Według Sądu Okręgowego złożenie pozwu 26 lutego 2013 r. nastąpiło z zachowaniem terminu.

W skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 14 stycznia 2014 r. pozwana zarzuciła temu wyrokowi naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 366 i art. 379 pkt 3

k.p.c. poprzez orzeczenie w sprawie już uprzednio rozstrzygniętej wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 17 listopada 2011 r., w sprawie .../11. Naruszenie prawa materialnego dotyczy art. 120 § 1 zdanie drugie k.c. przez błędną wykładnię. Skarżąca wniosła o stwierdzenie niezgodności z prawem powołanego wyroku i zasądzenie kosztów postępowania. W odpowiedzi na skargę powódka wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania wywołanych skargą.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 424⁴ k.p.c. można wnieść skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji (art. 424¹ § 1 k.p.c.), jeżeli naruszenia prawa materialnego lub przepisów postępowania spowodowały niezgodność wyroku z prawem i przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Przesłanki związane z treścią powołanego przepisu *in fine* zostały spełnione, podobnie jak można stwierdzić wyrządzenie szkody, chociaż kwota wyegzekwowana od skarżącej na podstawie zaskarżonego wyroku wyniosła dotąd zaledwie około jednego tysiąca złotych.

Rozpoznając skargę w granicach zaskarżenia (art. 424¹⁰ zdanie pierwsze k.p.c.) należy w pierwszej kolejności rozważyć znaczenie zarzutu naruszenia przepisów postępowania przez wydanie zaskarżonego orzeczenia w sytuacji, gdy sprawa o to samo roszczenie miała zostać prawomocnie rozstrzygnięta wskazanym wyrokiem Sądu Apelacyjnego o sygn. akt .../11. Wyrok ten nie został wprawdzie przywołany w dotychczasowym postępowaniu, jednak dotyczący go zarzut wymaga rozpatrzenia ze względu na możliwą nieważność postępowania (art. 379 pkt 3 k.p.c.). Z jego uzasadnienia wynika, że na zabezpieczenie należności, wynikających z umowy franczyzowej zawartej między pozwaną a firmą T. sp. z o.o. w P. pozwana wystawiła weksel in blanco. Zgodnie z deklaracją wekslową weksel ten można było wypełnić na kwotę wszystkich zobowiązań wystawcy wobec posiadacza weksla wynikających z zawartej umowy, a posiadacz weksla był uprawniony do opatrzenia go miejscem i terminem płatności według uznania T. sp. z o.o. w P. oraz do wystąpienia o wydanie nakazu zapłaty. W wyniku umowy powstało zobowiązanie pozwanej na sumę 98 284,40 złotych, na którą złożyła się,

między innymi kwota objęta notą księgową nr .../2010, dotyczącą należności, objętej roszczeniem powódki w rozpoznawanej sprawie.

Występujący jako powód w sprawie .../11 G. P., dnia 5 marca 2010 r. zawarł z T. sp. z o.o. w P. umowę powierniczego przelewu wierzytelności. Celem tej umowy było wyegzekwowanie przez powoda kwot wynikających z umowy należnych pozwanej w tamtym procesie firmie T. sp. z o.o. w P. Wykonując umowę Spółka ta w drodze indosu przeniosła na zlecenie G. P. wymieniony wcześniej weksel in blanco, który G. P. wypełnił i wezwał pozwaną w rozpoznawanej obecnie sprawie A. U. do zapłaty przez wykupienie weksla. Gdy to nie nastąpiło, wystąpił z powództwem na drogę sądową, uzyskując wyrokiem Sądu pierwszej instancji nakaz zapłaty, który został następnie uchylony, a powództwo oddalone wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 17 listopada 2011 r., na który powołuje się pozwana w rozpoznawanej obecnie skardze.

Skargę tę opiera jednak procesowo jedynie na podstawie art. 366 i art. 379 pkt 3 k.p.c., czyli na przepisach, z których art. 366 k.p.c. stanowi o wyroku prawomocnym mającym powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Z punktu widzenia przesłanek nieważności postępowania uzupełnienie stanowi art. 379 pkt 3 k.p.c., jeżeli miałyby miejsce *res iudicata*. Skarżąca przywołała te przepisy i wskazany wyrok Sądu Apelacyjnego uzasadniając podstawę do rozszerzonej prawomocności tego wyroku na rozstrzygnięcie zapadłe w objętym skargą wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 14 stycznia 2014 r.

Zwrócić należy uwagę, że na gruncie art. 366 k.p.c. *res iudicata* zachodzi w sytuacji, gdy kumulatywnie ma miejsce zarówno tożsamość stron występujących w postępowaniu uprzednio zakończonym, jak i tożsamość podstawy sporu, czyli tego, co faktycznie i prawnie stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2013 r., III CZP 67/13, OSNC 2014, nr 7-8, poz. 73 oraz powołane w jej uzasadnieniu, idące w tym samym kierunku liczne wcześniejsze orzeczenia Sądu Najwyższego). Orzeczenie na które powołuje się skarżąca dotyczyło postępowania sądowego między innymi stronami, niż te,

które występują w zaskarżonym wyroku. Ponadto, przedmiotem sporu była inna, wyższa kwota należności, a podstawą roszczenia dochodzonego przeciwko skarżącej był weksel i roszczenie z weksla było przedmiotem oceny Sądów w obu instancjach, zakończone oddaleniem powództwa G. P. Przyczyną oddalenia powództwa, bez dokonywania analizy merytorycznej podnoszonych zarzutów były wskazane w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 17 listopada 2011 r., naruszenia przez Sąd pierwszej instancji przepisów postępowania i prawa materialnego oraz stwierdzenie nie przedłożenia przez powoda oryginałów dokumentów będących podstawą roszczenia.

Zasadnicza przyczyna nieuznania *res iudicata* w rozpoznawanej sprawie tkwi w istocie umowy powierniczego przelewu wierzytelności zawartej między powódką a G. P. Zgodnie z konstrukcją prawną przelewu dokonanego powierniczo, uprawniony z takiego przelewu egzekwuje wierzytelność od dłużnika, a następnie uzyskaną kwotę wydaje zlecającemu, jako powierzającemu po odliczeniu umówionej prowizji lub rozliczając swoją należność odrębnie. Zlecający, którym w rozpoznawanej sprawie był powód musi jednak dochodzoną kwotę otrzymać, jeśli zaś jej nie otrzyma, to nie można mówić o umorzeniu zobowiązania i o domaganiu się świadczenia po raz drugi od pozwanej. Jak wynika z ustaleń i z motywów oddalenia powództwa wobec pozwanej, z jej majątku nie wypłynęła kwota należności dochodzona wcześniej w niniejszej sprawie wskutek wykonania przelewu i wyegzekwowania świadczenia. W razie umowy powierniczego przelewu wierzytelności i nie otrzymania przez cedenta kwoty należnego mu świadczenia, wydanie wyroku sądowego rozstrzygającego spór pomiędzy cesjonariuszem a dłużnikiem o wierzytelność będącą przedmiotem przelewu nie powoduje z braku przesłanek powstania skutków powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.), uniemożliwiających wniesienie powództwa o spełnienie świadczenia na rzecz cedenta przez pierwotnego dłużnika.

Oprócz więc poprzednio wskazanych okoliczności także te, wynikające z niewykonania umowy powierniczego przelewu wierzytelności, stanowią o braku powagi rzeczy osądzonej w stosunku do roszczenia dochodzonego przez powodową Spółkę od pozwanej. Skarżąca wskazując za podstawę naruszenia prawa art. 366 k.p.c. nie podniosła zarzutu opartego na art. 365 § 1 k.p.c.,

dotyczącym związania sądów i innych organów prawomocnym orzeczeniem, co mogłoby być przedmiotem rozważenia w związku z wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 17 listopada 2011 r., jednak Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę o stwierdzenie niezgodności prawomocnego orzeczenia z prawem tylko w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw (art. 424¹⁰ k.p.c.).

W sprawie nie można zatem uznać za wykazane naruszenie przepisów prawa przez wyrok, którego dotyczy skarga w sposób, o którym stanowi art. 424⁴ w związku z art. 424¹ § 1 k.p.c.

Podobny wniosek powstaje po analizie zarzutu naruszenia przez zaskarżony wyrok art. 120 § 1 zdanie drugie k.c. Sąd drugiej instancji, z powołaniem się na utrwalony pogląd orzecznictwa w tym względzie przekonująco uzasadnił stanowisko odnośnie do początku biegu terminu przedawnienia w rozpoznawanej sprawie (art. 120 § 1 zdanie drugie w związku z art. 455 k.c.), jako daty złożenia przez powódkę oświadczenia wobec pozwanej o rozwiązaniu umowy franczyzowej bez wypowiedzenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2013 r., II CSK 126/13, nie publ.; z dnia 16 maja 2013 r., V CSK 277/12, nie publ. i z dnia 30 czerwca 2011 r., III CSK 282/10, nie publ.). Uwzględniając postanowienia umowy stron nie można było podnosić zarzutu o dowolnym terminie wypowiedzenia umowy przez powódkę, co miałyby być podstawą nadużycia, gdyż w rozpoznawanej sprawie strony, zgodnie z umową prowadziły negocjacje, których niepowodzenie po kilku miesiącach skutkowało złożeniem przez powoda oświadczenia o rozwiązaniu umowy bez wypowiedzenia. Uzasadnienie skargi w tej części stanowi polemikę skarżącej z ustaleniami i ocenami dokonanymi przez Sąd drugiej instancji.

Mając to na uwadze należało na podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c. oddalić skargę, odstępując od zasądzenia kosztów od skarżącej na rzecz powódki na podstawie art. 102 w związku z art. 391 § 1, art. 398²¹ i art. 424¹² k.p.c.

